

Omgevingstafel Grijpskerk 12 december 2023

Agenda

1. Welkom
2. Uitbreiding monitoringsnetwerk met Tiltmeters (P. van der Gaag)
3. Investeringsagenda
4. Draagvlak/ondersteuning tafel
5. WVTTK (Wat verder ter tafel komt)

Welkom

Leendert heet iedereen hartelijk welkom en bedankt voor hun aanwezigheid. Leendert stelt Manon voor. Manon Sitvast sluit aan vanuit de gemeente Noordenveld als projectondersteuner.

Uitbreiding monitoringsnetwerk met Tiltmeters (P. van der Gaag)

Vorige omgevingstafel is er een presentatie geweest. Na de presentatie is gevraagd om mee te denken in het proces. Een select groepje vanuit de omgevingstafel is hier verder mee aan de slag gegaan. Vandaag wordt de presentatie met de gehele tafel gedeeld. Dit om te kijken of het een basis kan vormen voor hoe nu verder.

We hebben Peter gevraagd om een opzet voor aanvullende monitoring van de omgeving van de gasopslag Grijpskerk. Hij heeft een opzet hiervoor gemaakt. Er hoort nog meer bij het plan op gebied van registratie, rapportage enz. Daar zijn we ons van bewust. Voor nu is van belang: is dit een spoor waar we op verder kunnen gaan ontwikkelen?

Peter is digitaal aanwezig en start de presentatie.

Wat zijn tiltmeters?

Is niet alleen een monitoringssysteem, maar ook een *early warning system*. Je kunt een melding instellen voor als een drempelwaarde wordt overschreden.

Tiltmeters zijn loodrecht op elkaar staande elektronische waterpassen (X- en Y-as). Ze brengen bodembeweging in kaart. Die kaart geeft zowel bodemstijging als bodemdaling aan.

Werkt beter dan satellietssystemen, dit heeft te maken met knipklei.

Waar worden tiltmeters voor gebruikt?

- Om vulkanen in de gaten te houden;
- Om ondergrondse waterstromen in kaart te brengen;
- Om zoutmijnbouw te monitoren, relatie schade en mijnbouw te bepalen (wordt zo ook in Harlingen gebruikt voor bewoners);
- Om ongelijkmatige bodembewegingen te detecteren, zodat er geen schade ontstaat;
- Om stabiliteit van kunstwerken te waarborgen.

Opzet voor Grijpskerk

Voor Grijpskerk is er een opzet gemaakt waarbij rekening is gehouden met de omstandigheden en de juiste plaatsing. Hierbij worden ook panden meegenomen.

Wanneer monitoren?

Installeer de tiltmeters en begin te monitoren wanneer er geen productie of injectie plaatsvindt. Op deze manier kun je de invloed van eb en vloed op het reservoir leren kennen. Ook kun je op deze manier de autonome daling van de ondergrond op locatie Grijpskerk vaststellen. Bij het begin van het werk kan je bepalen hoeveel keer per tijdseenheid de tiltmeter data door moet geven.

Hierdoor kan je onderscheiden of de oorzaak bij de gasopslag ligt.

Aanbeveling:

De uitgebreide variant vereist 12 borehole tiltmeters in twee concentrische cirkels en 2 rechte lijnen.

De tiltmeters moeten geplaatst worden in stabiel pleistoceen.

In overleg met de bewoners zouden in de uitgebreide variant 3 panden moeten worden uitgekozen waar in de kelder 4 tiltmeters kunnen worden geplaatst. Kelders hebben een redelijk constante temperatuur en minder menselijke activiteit. In de summiere variant gaat het om 2 panden.

Bij de uitgekozen panden zou een grondwaterpeilbuis moeten worden geplaatst en een neerslagmeter.

Het verdient aanbeveling om moderne tiltmeters te nemen die weinig drift tonen en zichzelf kunnen instellen.

Vraag 1:

Wat kunnen we meer met een tiltmeter?

Antwoord: Onderscheid maken tussen diepe en ondiepe metingen. Dit zorgt voor een meerwaarde.

Vraag 2:

Waarom zouden we dit moeten doen, terwijl er continu discussie is over de kwaliteit van tiltmeters?

Antwoord: Sommigen beschouwen tiltmeters als oplossing voor alle problemen. Er zijn bijvoorbeeld 1000 tiltmeters geplaatst in Slochteren. Volgens Peter schiet die hoeveelheid zijn doel voorbij. Dat levert zoveel data op dat je die niet meer goed kan interpreteren. Je kan een tiltmeter goed monitoren bij 1 gasveld, maar niet bij zo'n uitgebreid veld. Voor het aantal compartimenten dat dit veld heeft, bieden tiltmeters wel meerwaarde. Dan is het systeem uitstekend.

Vraag 3:

Scheuren in klei is toch een eigenschap van alle soorten klei en niet alleen van knipklei?

Antwoord: Dit is een onderzoek dat we nu uitvoeren. Klei zwelt op en als het uitdroogt scheurt de klei. De Groningse knipkleien hebben een vrij groot percentage aan zwelklei. Knipklei bevat geen kalk en glanst. Hierdoor kan het ook water opnemen in zijn eigen kristalrooster, met vrij hoge druk. Dus als knipklei vochtig wordt, dan wordt het volume ook groter en scheurt het sneller. Knipklei is een unieke klei.

Vraag 4:

Zijn er ook nog eisen te stellen waaraan de 3 panden moeten voldoen? Bijvoorbeeld de afstand naar een boorlocatie.

Antwoord: Het beste in de buurt van de gasopslag. Maar er kunnen bijvoorbeeld ook panden meegenomen worden waarbij het vermoeden is dat de schade wel in relatie staat tot de opslag. Zorg er dan voor dat er ook een boreholemeter geplaatst gaat worden.

Hoe gaan we verder?

We gaan met elkaar kijken of we met dit systeem verder willen werken, maar we houden in ons achterhoofd dat er nog een aantal zaken uitgewerkt moeten worden:

- Hoe monitoren we dit?
- Wat leggen we vast?
- Hoe gaan we rapporteren en analyseren?

Kunnen we voorstellen om hier verder mee te gaan? En dit voorstel doen aan de stuurgroep?

Antwoord omgevingstafel: Ja, en later in detail uitwerken. We moeten het gaan perfectioneren en openstaande vragen kunnen nog beantwoord worden.

Eis vanuit de omgevingstafel:

- Onafhankelijkheid
- Data moet toegankelijk zijn.
- Belangrijk dat er constant gemeten gaat worden.

Vraag 5:

Waarom is er nog niet gekeken naar de StabiAlert? Dit zouden wij een goede onafhankelijke optie vinden.

Antwoord: Er wordt nu nog gesproken over het uitbreiden van het monitoringsplan en nog niet zozeer over merken en partijen. Hier kan op een later moment nog naar gekeken worden.

Investeringsagenda

We willen graag in een vroeg stadium ook de input van de tafel weten. Er is een eerste versie van een werkdocument verstuurd, deze geeft een denkrichting aan.

Stel dat er gewonnen gaat worden en er opbrengsten zijn, dan komt het de omgeving ten goede. Er zal op basis van deze opbrengsten gekeken worden wat de omgeving belangrijk vindt. Wat vinden jullie van de denkrichting in het werkdocument?

Vraag 6:

Wat als er geen winning van kussengas wordt gedaan? Is er dan geen investeringsagenda?

Antwoord:

De gemeente stelt dat er wel waarde is vanuit de opslag. Over deze vraag bestaan in de stuurgroep nog verschillende opvattingen waarover nog geen overeenstemming is. Dit betekent dan ook dat er enkel een investeringsagenda is bij het winnen van kussengas.

De tafel stelt:

Op dit moment willen we de discussie niet op de investeringsagenda voeren. Maar we willen graag betrokken worden in het proces richting de aanvraag van winning. Het is niet

aan de orde. Wij willen een investeringsagenda voor de opslag. Hij is voor Nederland van waarde en daar willen wij voor gecompenseerd worden.

Gemeente heeft hierover nagedacht en is het hiermee eens. Het blijft een lastige discussie. Verschillende standpunten op dit vlak. De gemeente kan dit niet alleen forceren, maar is hierover wel in gesprek.

Vraag 7:

Waterstof naast gas aanleggen in een onrustige ondergrond vinden wij zorgwekkend. Grijpskerk staat hier dan ook niet voor open. Is Grijpskerk in beeld voor methaanopslag of niet?

Antwoord: Er is nu een werkgroep die kijkt nu naar ondergrondse wateropslag. Grijpskerk is niet in beeld voor het project op dit moment. Staat ook niet in het opslagplan. Whitepaper op de site van NAM (meer informatie).

Draagvlak/ondersteuning tafel

N.v.t.

De omgevingstafel Grijpskerk wil nu geen standpunten m.b.t. de investeringsagenda naar buiten brengen.

WVTTK (Wat Verder Ter Tafel Komt)

Kennisplatform leefbaar Groningen biedt interessante informatie aan.

- Gaat ook over het gebied Grijpskerk.
- Biedt een gratis E-book aan.

Leendert bedankt de omgevingstafel.